

บทคัดย่อ

การศึกษาสภาพชีวิต ปัญหาอุปสรรค และรูปแบบความช่วยเหลือเด็กชาวเขาขององค์กรพัฒนาเอกชน เพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหาและพัฒนาาระบบสวัสดิการที่ถูกต้องเหมาะสมแก่เด็กชาวเขาที่ยากจนและด้อยโอกาส โดยการสัมภาษณ์เด็กชาวเขาจำนวน 16 คน แยกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ (1) กลุ่มเด็กที่ดูแลโดยองค์กรพัฒนาเอกชน 5 คน (2) กลุ่มเด็กที่ยังอยู่ในชุมชนและไม่มีโอกาสที่จะศึกษาต่อ 4 คน และ (3) กลุ่มเด็กเสี่ยงที่จะถูกผลักดันให้เข้าสู่ขบวนการธุรกิจบริการทางเพศและยาเสพติด ทำงานรับจ้างอิสระ 7 คน เป็นหญิง 14 คน ชาย 2 คน อายุระหว่าง 13-15 ปี ประกอบด้วย ชนเผ่าอาข่า ลานู ม้ง เมี่ยง ปกาเกอะญอ ลื้อ ไทใหญ่ โดยคัดเลือกเด็กในพื้นที่เขตอำเภอแม่สาย เมืองเวียงแก่น เชียงของ แม่สรวย เวียงป่าเป้า และอำเภอพาน ได้ผลการวิจัยดังนี้

สภาพชีวิตของเด็กมีสภาพความทุกข์ยากลำบากพื้นฐานที่ใกล้เคียงกัน อันเป็นผลกระทบจากนโยบายการพัฒนาประเทศ การเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจการเมืองทั้งในประเทศและประเทศเพื่อนบ้าน ส่งผลกระทบต่อเด็กชาวเขาต้องดิ้นรนเพื่อช่วยพ่อแม่/ผู้ปกครองในการทำงานหาเลี้ยงชีพ โดยกลุ่มเด็กที่องค์กรพัฒนาเอกชนดูแลจะค่อนข้างมีคุณภาพชีวิตที่ดีเพราะเด็กได้รับการศึกษาเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง แต่กลุ่มเด็กที่อยู่ในชุมชนและไม่ได้รับการศึกษาต่อเนื่องรวมทั้งกลุ่มเด็กที่ทำงานรับจ้างอิสระอยู่ในภาวะที่เสี่ยงสูงมากที่จะถูกชักจูง ล่อลวง ให้เข้าสู่ขบวนการธุรกิจบริการทางเพศและยาเสพติดด้วย

การประเมินตนเอง กลุ่มเด็กที่อยู่ในชุมชนไม่มีโอกาสได้รับการศึกษาต่อและกลุ่มเด็กที่รับจ้างทำงานอิสระประเมินตนเองว่า ตนเองไม่มีค่า ไม่มีคุณค่าทั้งต่อตนเองและคนอื่น ซึ่งสามารถจะทำอะไรก็ได้ที่ได้เงินเป็นหลักและไม่เคยได้รับสวัสดิการใดๆจากรัฐบาลและองค์กรเอกชนแต่กลุ่มเด็กที่องค์กรพัฒนาเอกชนดูแลจะมองเห็นคุณค่าของตนเอง และมีความมุ่งมั่นที่จะพัฒนาตนเองและชุมชนของตนเองด้วย

ความยากลำบากที่สุดของเด็กคือ การที่ตนเองและพ่อแม่ไม่มีเงิน รวมทั้งการที่ไม่ได้เรียนหนังสือ ทำให้ถูกคนเอาเปรียบมาโดยตลอด และความยากลำบากที่เกิดขึ้นเป็นผลจากความไม่รู้ของพ่อแม่อันนำมาซึ่งการไม่มีโอกาสและไม่ได้รับสิทธิในการเรียนรู้และพัฒนาตนเอง

ความรู้สึกต่อตนเองในเรื่องอำนาจต่อรอง เด็กทั้งหมดรู้สึกว่าคุณค่าของตนเองไม่มีอำนาจต่อรองใดๆกับบุคคลและองค์กรภายนอกเลย และในยามที่มีปัญหา รู้สึกว่าตนเองจะถูกกระทำจากบุคคล/องค์กรภายนอก เด็กที่ดูแลโดยองค์กรพัฒนาเอกชนจะขอคำปรึกษาแนะนำจากครูและเจ้าหน้าที่ขององค์กร ส่วนเด็กที่ทำงานรับจ้าง ยามที่ขัดแย้งกับนายจ้างจะพึ่งพาปรึกษาเพื่อนเป็นหลัก ส่วนเด็กที่อยู่ในชุมชนจะไม่มีที่พึ่งเลย

ความสัมพันธ์เชิงอำนาจ เด็กจะไม่มีความสัมพันธ์เชิงอำนาจกับกลไกของรัฐในท้องถิ่นและระดับชาติ เว้นแต่เฉพาะกลุ่มเด็กที่ดูแลโดยองค์กรพัฒนาเอกชนที่สัมพันธ์ในเรื่องขอสัญชาติ โดยที่เด็กมีความรู้สึกต่อกลไกของรัฐทุกระดับว่าไม่มีความเป็นธรรมต่อเด็กชาวเขาและคนยากจน

เด็กมองว่าวงจรความทุกข์ยากของเด็กชาวเขาก็น่าเหมือนกับชุมชนชาวเขาโดยทั่วไป คือ เริ่มต้นจากการที่ชนในเมืองพื้นราบมีทัศนคติที่ไม่ถูกต้องต่อชาวเขา ไม่ให้สัญชาติ ไม่มีโอกาสได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ไม่ได้รับ

การศึกษา เกิดความทุกข์ยาก โดยเด็กส่วนใหญ่คิดว่าตนเองคงไม่สามารถหลุดพ้นจากวงจรความทุกข์ยากนี้ได้ แต่มีเด็กส่วนหนึ่งคิดว่าเด็กชาวเขาสามารถหลุดพ้นจากวงจรความทุกข์ยากนี้ได้ โดยรัฐบาลต้องให้ความช่วยเหลือด้านสวัสดิการที่ถูกต้องแก่เด็ก

กลุ่มเด็กชาวเขาเป็นอีกกลุ่มหนึ่งที่ประสบปัญหา และแนวโน้มจะก่อเกิดปัญหาแก่สังคมในอนาคตได้ หากไม่มีการป้องกันและแก้ไขปัญหากันอย่างจริงจัง ทั้งนี้จากการศึกษาได้ชี้ให้เห็นว่า การจัดสวัสดิการที่ถูกต้อง การช่วยเหลือเด็กอย่างต่อเนื่อง ก็สามารถพัฒนาคุณภาพและชีวิตที่มีประสิทธิภาพแก่เด็กชาวเขาที่ยากจนได้